

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย”

วันที่รับ : 31 กรกฎาคม 2567

วันที่แก้ไข : 10 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับ : 21 ตุลาคม 2567

แสงเดือน จงจำ^{1*} และสุชาดา เจียพงษ์¹

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

*Corresponding author e-mail: suchada.3009@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” และเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย” ทั้งนี้วิเคราะห์ บทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย” จำนวน 32 เพลง ใช้กรอบแนวคิดความเป็นชายขอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) บริบทด้านภูมิศาสตร์ 2) บริบทด้านเศรษฐกิจ 3) บริบทด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 4) บริบทด้านการศึกษา ส่วนการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบ ใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษาระดับข้อความ 3 ด้าน ได้แก่ 1) กลวิธีทางศัพท์ 2) กลวิธีการขยายความ 3) กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบ 1) ความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย” พบ 4 ด้าน เรียงลำดับข้อมูลจากความถี่มากที่สุด คือ ความเป็นชายขอบในบริบทด้านภูมิศาสตร์ และความเป็นชายขอบ ในบริบทด้านเศรษฐกิจปรากฏในความถี่มากที่สุด 2 ด้านเท่ากัน จำนวน 28 เพลง คิดเป็นร้อยละ 87.50 รองลงมา คือ ความเป็นชายขอบในบริบทด้านการศึกษา จำนวน 7 เพลง คิดเป็นร้อยละ 21.88 และที่พบน้อยที่สุด คือ ความเป็นชายขอบในบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรม จำนวน 4 เพลง คิดเป็นร้อยละ 12.50 ตามลำดับ ส่วนผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ผลการวิจัยพบกลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย” ทั้งหมด 3 ด้าน เรียงลำดับข้อมูลจากความถี่มากที่สุด คือ กลวิธีทางศัพท์ จำนวน 27 เพลง คิดเป็นร้อยละ 84.38 และรองลงมา คือ กลวิธีการขยายความ จำนวน 23 เพลง คิดเป็นร้อยละ 71.88 และที่พบน้อยที่สุด คือ กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม จำนวน 21 เพลง คิดเป็นร้อยละ 65.63

คำสำคัญ: ความเป็นชายขอบ, กลวิธีทางภาษา, ต่าย อรทัย

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Language Strategies That Reflect Marginality in Country Songs by “Tai Orathai”

Received : 31 July 2024

Revised : 10 October 2024

Accepted : 21 October 2024

Sangduen Jongjam^{1*} and Suchada Jiaphong¹

¹Department of Thai Language Faculty of Humanities and
Social Sciences Pibulsongkram Rajabhat University

*corresponding author e-mail: suchada.3009@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were to analyze the marginality in the country songs of "Tai Orathai" and to analyze the language strategies that reflect the marginality in the country songs by "Tai Orathai". This study was performed by analyzing a total of 32 country songs by "Tai Orathai". It applied the concept of marginality in 4 areas of 1) geographic context, 2) economic context, 3) social and cultural context, and 4) educational context. As for the analysis of language strategies that reflect marginality, the conceptual framework of language strategies was applied at the text level in 3 areas of 1) lexical strategies, 2) expansion strategies, 3) pragmatic and discourse strategies. The researcher analyzed the data using descriptive analysis methods. The finding revealed that there were 4 aspects of marginality in the country songs by "Tai Orathai". By arranging the data in order of the most frequently encountered areas, there were two areas found as being equal. They were the marginality in the geographic context and marginalization in the economic context. They were found in 28 songs, accounting for 87.50 percent. The second most common area was the marginality in the educational context, which was found in 7 songs, accounting for 21.88 percent. And the least common area was the marginality in the social and cultural context, which was found in 4 songs, accounting for 12.50 percent, respectively. And in the analysis of language strategies, it was found that there were three aspects of language strategies that reflect marginality in all of the country songs by "Tai Orathai". In order of the most frequently encountered areas, vocabulary strategy was the most common aspect found in 27 songs, accounting for 84.38 percent. The second most common aspect was expansion strategy in 23 songs, accounting for 71.88 percent, and the least common aspect was pragmatics and discourse strategy in 21 songs, accounting for 65.63 percent.

Keywords: Marginalization, Language Strategies, Tai Orathai

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

บทนำ

มนุษยชาติไม่ว่าจะอยู่สังคมเมืองหรือสังคมชนบท มีความต้องการที่จะแสวงหาความบันเทิงหรือผ่อนคลายอารมณ์ ดังเช่นการร้องเพลง ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น และเชื่อว่าเสียงร้องของมนุษย์อาจเป็นดนตรีชิ้นแรกของโลกที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น (กฤษณา แสงทอง, 2540, น. 1) เพลงถือเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ทั้งความรัก ความสุข ความโศกเศร้า หรือความสนุกสนาน อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความผ่อนคลายให้แก่มนุษย์ได้เป็นอย่างดี ผ่านการเรียบเรียงถ้อยคำ ทำนอง ในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ เพลงยังเป็นเหมือนกระจกสะท้อนภาพของสังคมได้หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สำนักงานคณะกรรมการด้านวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2532, น. 2) ความว่า

“เนื้อร้องเพลงลูกทุ่งมักสะท้อนภาพชีวิตจริงของคน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การเกิด สงคราม ปัญหาเศรษฐกิจ และการเมืองได้เป็นอย่างดีใช้ภาษาที่เรียบง่าย เข้าใจและจำง่าย ฟังแล้วไม่ต้องแปลความหมาย เหนือไปกว่านั้น เพลงลูกทุ่งยังสรรหาคำที่กระทบกระเทียบ เปรียบเปรย มีสำนวนกระแนะกระแหน เจ็บๆ คันๆ มาเสนอได้หลายรูปแบบ เรียกได้ว่า เข้าใจถึงใจคนฟังในเวลาอันรวดเร็ว คุณสมบัติในข้อที่ว่าสามารถบันทึกเหตุการณ์ได้ดีนี้เอง เป็นคุณสมบัติพิเศษที่เพลงชนิดอื่นทำได้ไม่ดี และมีความหลากหลายเท่าเทียมกับ เพลง ลูกทุ่ง”

เพลงลูกทุ่ง เป็นบทเพลงที่เป็นที่นิยมโดยทั่วไปของคนในสังคมไทย โดยเฉพาะคนในชนบท เพลงลูกทุ่ง ที่สะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคมอุดมคติและวัฒนธรรมไทย โดยมีท่วงทำนองคำร้อง สำเนียง และลีลาการร้องการบรรเลงที่มีภาษาเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2532, คำนำ, อ้างอิงใน เอี่ยมพร รักษาวงศ์, 2552, น. 3) โดยกล่าวว่า เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่ใช้ร้องเล่นกันทั่วไปตามชนบทไทยใช้ภาษาง่ายตรงไปตรงมาไม่สลับซับซ้อน เป็นที่นิยมของประชาชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งพบว่า เพลงลูกทุ่งมีเนื้อหาสะท้อนสังคมหลายด้าน เช่น สะท้อนชีวิตของชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือสะท้อนชีวิตชาวชนบทที่ต้องพลัดพรากจากถิ่นฐานบ้านเกิด และบุคคลอันเป็นที่รัก เพื่อเข้ามาประกอบอาชีพต่าง ๆ ในเมืองหลวง เป็นต้น จึงทำให้เกิดการนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มคนเหล่านี้ ผ่านบทเพลงที่มี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแตกต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ในสังคมเมืองหลวง

จากแนวคิดความเป็นชายขอบในบริบทด้านเศรษฐกิจของภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554, น. 94-95) กล่าวคือ คนชายขอบในบริบทด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ คนยากจนทั้งในเมืองและชนบท ผู้ใช้แรงงาน คนว่างงานคนกลุ่มนี้ถูกมองเป็นเพียงปัจจัยการผลิต เป็นแรงงานระดับล่างสุดในระบบการผลิต ใช้แรงงาน คำนวณเพื่อความอยู่รอด ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจมีช่องทางการเข้าถึงทรัพยากรและการแบ่งปันผลประโยชน์จากระบบการทางเศรษฐกิจน้อย และคนชายขอบเหล่านั้นมักเป็นฝ่ายถูกกระทำ กลายเป็นบุคคลที่ต้องแบกรับความเสี่ยงจากระบบกลไกตลาด และมีโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้น้อยมาก

ด้วยแนวคิดดังกล่าวนี้ อาจเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “คนชายขอบ” และบทเพลงที่มีเนื้อหาสะท้อนความเป็นคนชายขอบ สามารถพบได้ในบทเพลงลูกทุ่ง ศิลปิน “ต่าย อรทัย” เจ้าของฉายา “ราชินีสาวดอกหญ้า” ซึ่งได้รับรางวัลนักร้องขวัญใจมหาชน ฝ่ายหญิง ในปี พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื้อหาในบทเพลงที่ “ต่าย อรทัย” ขับร้องไว้นั้น มักนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้กับปัญหาอุปสรรค ในชีวิตของคนชนบทที่ทำงานในเมืองหลวง วิถีชีวิตของผู้ใช้แรงงาน และคนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ ถูกสะท้อนผ่านภาษาที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เช่น การใช้กลวิธีทางภาษาในการเรียกชื่อ บ้านของตนที่จากมาว่า “บ้านนา, บ้านดอน, บ้านเฮา, เอือนชาน” หรือการใช้อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์ สื่อความหมายง่ายๆ เช่น “...แต่ยังยิ้มได้เพราะใจเหมือนดอกหญ้าบาน” ได้เปรียบเทียบกับ หัวใจของหญิงสาวชาวชนบทกับดอกหญ้า ที่เป็นพืชขนาดเล็ก แต่สามารถเกิดและเจริญเติบโตได้ในทุกพื้นที่ ถึงจะเป็นเพียงผู้หญิงตัวเล็ก ๆ คนหนึ่งท่ามกลางเมืองใหญ่ แต่ก็เป็นคนที่มีชีวิตและจิตใจที่มีความสุข พร้อมจะเจริญก้าวหน้า เหมือนกับดอกหญ้าที่เบ่งบานได้เช่นเดียวกัน เป็นต้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ ที่จะศึกษากลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลง ลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” โดยศึกษากลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบที่ปรากฏลักษณะใดบ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย”
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย”

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเป็นชายขอบ และกลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” โดยดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1) ขั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเป็นชายขอบ แนวคิดกลวิธีการศึกษาภาษาระดับข้อความ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงลูกทุ่ง ความเป็นชายขอบและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีทางภาษา

1.2) สำนวบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนชายขอบ ตามเกณฑ์ที่ระบุ ในขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกบทเพลงลูกทุ่งของ ต่าย อรทัย ดังนี้

1.2.1) เกณฑ์ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยคัดเลือกเพลง ที่มีเนื้อหาที่สะท้อนความเป็นชายขอบ ตามกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้ ทั้งหมด 32 เพลง

1.2.2) เกณฑ์ด้านความนิยม

ผู้วิจัยคัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาความเป็นชายขอบ จำนวน 32 เพลง มาคัดเลือกความนิยมจากยอดขาย 1 ล้าน ตลับ ใน 3 ชุดแรก นั่นคือ 1) ชุด ดอกหญ้าในป่าปูน 2) ชุด ขอใจกันหนาว และ 3) ชุดพิเศษอยู่ในใจเสมอ (“ต่าย อรทัย จาก ลูกทุ่งสาวล้านตลับ สู่ ดอกหญ้าบ้านนา ร้อยล้านวิว”, 2562) และสาเหตุที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกเพลงจากยอดขาย เนื่องมาจากการเผยแพร่ผลงานเพลงในยุคนั้นต้องอาศัยการฝากแผ่นซีดี ดีวีดี ตามสถานวิทยุ และโทรทัศน์ เพื่อให้คนเข้าถึงบทเพลงต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เมื่อเพลงใดได้รับความนิยมมากก็จะถูกเปิดวนซ้ำบ่อย ๆ จากนั้นจัดรายการนั้น ๆ และเมื่อเพลงติดหูคนฟัง หรือเป็นที่นิยมมาก ก็จะนำไปสู่การซื้อแผ่นซีดี หรือ ดีวีดี ดังนั้นเพลงที่มียอดขายสูง ๆ จึงเป็นการบ่งบอกได้ถึงความนิยมของผู้ฟัง ซึ่งทั้ง 3 ชุด ที่ผู้วิจัยคัดเลือกมานั้นใช้ในการวิเคราะห์เป็นอัลบั้มอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2545 - 2547 และนอกจากนี้ในส่วนเพลงอื่น ๆ ผู้วิจัยได้เลือกตามยอดผู้เข้าชมผ่านทางช่องยูทูบ ตั้งแต่จำนวน 100,000 ครั้ง ขึ้นไป เนื่องจากในปี พ.ศ.2548 มีการก่อตั้งยูทูบเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกทำให้มีการเผยแพร่สื่อต่าง ๆ ลงในช่องยูทูบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งรวมไปถึงบทเพลงของ ต่าย อรทัย ด้วย

2) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

จากวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเป็นชายขอบ และวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบ ในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” มีวิธีการวิเคราะห์ดังนี้

2.1) การวิเคราะห์ความเป็นชายขอบ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดความเป็นชายขอบของภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554, น. 94 - 95) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้ดังนี้ 1) บริบทด้านภูมิศาสตร์ 2) บริบทด้านเศรษฐกิจ 3) บริบทด้านสังคม และวัฒนธรรม 4) บริบทด้านการศึกษา

2.2) การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษาในระดับข้อความของ จันทิมา อังคพนิชกิจ (2562, น. 180 - 181) 3 กลวิธี ดังนี้ 1) กลวิธีทางศัพท์ 1.1) การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ 1.2) การใช้คำกริยา 2) กลวิธีการขยายความ 3) กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม

2.3) บันทึกข้อมูลในรูปแบบตารางเพื่อแสดงให้เห็นจำนวนความถี่และค่าร้อยละของ ความเป็นชายขอบและกลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย” 32 เพลง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตาราง 1 บทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดย “ต่าย อรทัย” จำนวน 32 เพลง

ลำดับที่	ชื่อชุด	ชื่อเพลง	ปี
1	ดอกหญ้าในป่าปูน	ดอกหญ้าในป่าปูน	2545
2		โทรหาแม่เตี๊ยม	2545
3		ขอสิทธิ์แครงให้	2545
4		คิดถึงพ่อ คิดถึงแม่ คิดถึงบ้าน	2545
5	ขอใจกันหนาว	ขอใจกันหนาว	2547
6		กินข้าวหรือยัง	2547
7		นอนฟังเสียงฝน	2547
8		กำแพงปริญา	2547
9	อยู่ในใจเสมอ (ชุดพิเศษ)	อยู่ในใจเสมอ	2547
10		ฝากเพลงถึงยาย	2547
11	คนใกล้เมื่อไกลบ้าน	คนใกล้เมื่อไกลบ้าน	2548
12		กรรมกรแก้มแดง	2548
13		สาวนาพเนจร	2548
14		เพื่อนกันโรงงานเก่า	2548
15	ส่งใจมาใกล้ซิด	ส่งใจมาใกล้ซิด	2549
16	มาจากดิน	มาจากดิน	2550
17		เก็บความหลายใจไปใช้ที่อื่น	2550
18		คนนั้นของใจ...เป็นอ้ายได้บ่	2550
19		นาจะหลวยบ้านเฮา	2550
20	ภาษารักจากดอกหญ้า1(ชุดพิเศษ)	จากบ้านนาด้วยรัก	2550
21		ถึงดั่งยังห่วงแม่	2550
22	คนในความคิดฮอด	ต.จ.ว มอหก	2551
23	ฝันยังไกล ใจยังหนาว	ฝันยังไกล ใจยังหนาว	2553
24		ให้ใจอย่าให้เจ็บ	2553
25	ปลายก้อยของความฮัก	ปลายก้อยของความฮัก	2555
26	ภาษารักจากดอกหญ้า2 (ชุดพิเศษ)	ทางเดินเหงาๆของสาวไกลบ้าน	2556
27		คิดถึงบ้านนา	2556
28	เจ้าชายของชีวิต	ความเหงาที่ต้องก้าวผ่าน	2557
29		สาวโรงงานลานเปียร์	2557

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตาราง 1 บทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดย “ต่าย อรทัย” จำนวน 32 เพลง (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อชุด	ชื่อเพลง	ปี
30	ฝากพู่นนี้ไว้กับอ้าย	ฝากพู่นนี้ไว้กับอ้าย	2560
31		ลำเดิน สู้มาด้วยกัน	2560
32	ซังได้ซังแล้ว	คำสัญญาที่คิดฮอด	2561

3) ขั้นสรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ อภิปรายผลการศึกษา และให้ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเป็นชายขอบ และวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” จำนวน 32 เพลง โดยเรียงลำดับตามปี พ.ศ. ปรากฏผลการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) ผลการวิเคราะห์ความเป็นชายขอบที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย” ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 ความเป็นชายขอบที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย”

ลำดับ	ชื่อบทเพลง	ความเป็นชายขอบ			
		ภูมิศาสตร์	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม	การศึกษา
1	ดอกหญ้าในป่าปูน	✓	✓		✓
2	โทรหาแม่เตี๊ยม	✓			
3	ขอสิทธิ์แค่ร้องไห้	✓	✓		✓
4	คิดถึงพ่อคิดถึงแม่คิดถึงบ้าน	✓	✓	✓	
5	ขอใจกันหนาว	✓			
6	กินข้าวหรือยัง		✓		
7	นอนฟังเสียงฝน	✓	✓		
8	กำแพงปรีญา		✓		✓
9	อยู่ในใจเสมอ	✓	✓		
10	ฝากเพลงถึงยาย	✓			✓
11	คนใกล้เมื่อไกลบ้าน	✓	✓		
12	กรรมกรแก้มแดง	✓	✓		
13	สาวนาพเนจร	✓	✓		
14	เพื่อนกันโรงงานเก่า	✓	✓		
15	ส่งใจมาใกล้ซิด		✓		
16	มาจากดิน	✓	✓	✓	✓
17	เก็บความหลายใจไปใช้ที่อื่น	✓			✓

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ตาราง 2 ความเป็นชายขอบที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย” (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อบทเพลง	ความเป็นชายขอบ			
		ภูมิศาสตร์	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม	การศึกษา
18	คนนั้นของใจเป็นอ้ายได้บ่	✓	✓		
19	นาจะหลวยบ้านเฮา	✓	✓		
20	จากบ้านนาด้วยรัก	✓	✓		
21	ถึงดั่งยังห้วงแม่	✓	✓		
22	ต.จ.ว มอหก	✓	✓	✓	✓
23	ฝันยังไกลใจยังหนาว	✓	✓		
24	ให้ใจอย่าให้เจ็บ	✓	✓		
25	ปลายก้อยของความฮัก	✓	✓		
26	ทางเดินเหงาๆของสาวไกลบ้าน	✓	✓		
27	คิดถึงบ้านนา	✓	✓	✓	
28	ความเหงาที่ต้องก้าวผ่าน	✓	✓		
29	สาวโรงงานลานเปียร์	✓	✓		
30	ฝากพุ่มนี้ไว้กับอ้าย	✓	✓		
31	ลำเดินสู่มารด้วยกัน		✓		
32	คำสัญญาที่คิดฮอด	✓	✓		
รวม		28	28	4	7
ร้อยละ		87.50	87.50	12.50	21.88

จากการวิเคราะห์พบเนื้อหาความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” 4 ด้าน โดยเรียงลำดับข้อมูลจากการพบความถี่มากที่สุด 2 ด้านเท่ากัน คือ ความเป็นชายขอบในบริบทด้านภูมิศาสตร์ และความเป็นชายขอบในบริบทด้านเศรษฐกิจ พบความถี่ 28 เพลง คิดเป็นร้อยละ 87.50 ส่วนรองลงมา คือ ความเป็นชายขอบในบริบทด้านการศึกษา พบความถี่ 7 เพลง คิดเป็นร้อยละ 21.88 และที่พบน้อยที่สุด คือ ความเป็นชายขอบในบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรม พบความถี่ 4 เพลง คิดเป็นร้อยละ 12.50 ตามลำดับ

นอกจากนี้หากพิจารณารายเพลง พบเพลงที่ปรากฏความเป็นชายขอบ 1) บริบทด้านภูมิศาสตร์ ได้แก่ เพลงดอกหญ้าในป่าปูน, โทรหาแม่เฒ่า, ขอสิทธิ์แค่ร้องไห้, คิดถึงพ่อคิดถึงแม่คิดถึงบ้าน, ขอใจกันหนาว, นอนฟังเสียงฝน, อยู่ในใจเสมอ, ฝากเพลงถึงยาย, คนไกลเมื่อไกลบ้าน, กรรมกรแก้มแดง, สาวนาพเนจร, เพื่อนกันโรงงานเก่า, มาจากดิน, เก็บความหลายใจไปใช้ที่อื่น, คนนั้นของใจเป็นอ้ายได้บ่, นาจะหลวยบ้านเฮา, จากบ้านนาด้วยรัก, ถึงดั่งยังห้วงแม่, ต.จ.ว มอหก, ฝันยังไกลใจยังหนาว, ให้ใจอย่าให้เจ็บ, ปลายก้อยของความฮัก, ทางเดินเหงา ๆ ของสาวไกลบ้าน, คิดถึงบ้านนา, ความเหงาที่ต้องก้าวผ่าน, สาวโรงงานลานเปียร์, ฝากพุ่มนี้ไว้กับอ้าย, คำสัญญาที่คิดฮอด 2) บริบทด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เพลงดอกหญ้าในป่าปูน, ขอสิทธิ์แค่ร้องไห้, คิดถึงพ่อคิดถึงแม่คิดถึงบ้าน, กินข้าวหรือยัง, นอนฟังเสียงฝน, กำแพงปริญญ์, อยู่ในใจเสมอ, คนไกลเมื่อไกลบ้าน, กรรมกรแก้มแดง, สาวนาพเนจร, เพื่อนกันโรงงานเก่า, ส่งใจมาไกลซิด, มาจากดิน, คนนั้นของใจเป็นอ้ายได้บ่, นาจะหลวยบ้านเฮา, จากบ้านนาด้วยรัก, ถึงดั่งยังห้วงแม่, ต.จ.ว มอหก, ฝันยังไกลใจยังหนาว, ให้ใจอย่าให้เจ็บ, ปลายก้อยของความ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ฮัก, ทางเดินเหงา ๆ ของสาวไกลบ้าน, คิดถึงบ้านนา, ความเหงาที่ต้องก้าวผ่าน, สาวโรงงานลานเบียร์, ฝากพรุ้งนี้ไว้กับอ้าย, ลำเดินสู่มาร่วมกัน, คำสัญญาที่คิดฮอด 3) บริบทด้านการศึกษา ได้แก่ เพลงดอกหญ้าในป่าปูน, ขอสิทธิ์แสร้งให้, กำแพงปริญญา, ฝากเพลงถึงยาย, มาจากดิน, เก็บความหลายใจไปใช้ที่อื่น, ต.จ.ว มอหก 4) บริบทด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ เพลงคิดถึงพ่อคิดถึงแม่คิดถึงบ้าน, มาจากดิน, ต.จ.ว มอหก, คิดถึงบ้านนา

1) ผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบ ในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย”

ลำดับ	ชื่อบทเพลง	กลวิธีทางภาษา			
		1. กลวิธีทางศัพท์		2. กลวิธีการขยายความ	3. กลวิธีทางวัฒนธรรม และวาทกรรม
		การใช้ชื่อและ การเรียกชื่อ	การใช้คำกริยา		
1	ดอกหญ้าในป่าปูน	✓	✓	✓	✓
2	โทรหาแทนเต๋อ			✓	
3	ขอสิทธิ์แสร้งให้	✓	✓	✓	
4	คิดถึงพ่อคิดถึงแม่คิดถึงบ้าน	✓	✓	✓	
5	ขอใจกันหนาว	✓			✓
6	กินข้าวหรือยัง		✓		
7	นอนฟังเสียงฝน	✓	✓	✓	
8	กำแพงปริญญา	✓	✓		✓
9	อยู่ในใจเสมอ			✓	✓
10	ฝากเพลงถึงยาย			✓	
11	คนใกล้เมื่อไกลบ้าน			✓	✓
12	กรรมกรแค้นแดง	✓	✓	✓	✓
13	สาวนาพเนจร	✓	✓	✓	✓
14	เพื่อนกันโรงงานเก่า	✓	✓		
15	ส่งใจมาใกล้ชิด			✓	✓
16	มาจากดิน	✓	✓	✓	✓
17	เก็บความหลายใจไปใช้ที่อื่น	✓		✓	
18	คนนั้นของใจเป็นอ้ายได้บ่	✓			✓
19	นาจะหลวยบ้านเฮา		✓	✓	
20	จากบ้านนาด้วยรัก	✓	✓		✓
21	ถึงดั่งยังห้วงแม่		✓	✓	✓
22	ต.จ.ว มอหก	✓	✓	✓	
23	ฝันยังไกล ใจยังหนาว	✓	✓	✓	✓

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ตาราง 3 กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อบทเพลง	กลวิธีทางภาษา			
		1. กลวิธีทางศัพท์		2. กลวิธีการ ขยายความ	3. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติ ศาสตร์ และวาทกรรม
		การใช้ชื่อและ การเรียกชื่อ	การใช้คำกริยา		
24	ให้ใจอย่าให้เจ็บ	✓	✓		✓
25	ปลายก้อยของความฮัก	✓	✓	✓	✓
26	ทางเดินเหงาๆของสาวไกลบ้าน	✓	✓	✓	✓
27	คิดถึงบ้านนา	✓	✓	✓	✓
28	ความเหงาที่ต้องก้าวผ่าน	✓	✓	✓	
29	สาวโรงงานลานเบียร์	✓	✓	✓	✓
30	ฝากพุ่มนี้ไว้กับอ้าย	✓	✓		✓
31	ลำเดิน สู้มาด้วยกัน		✓	✓	✓
32	คำสัญญาที่คิดฮอด	✓	✓		✓
รวมเฉลี่ย		27		23	21
ร้อยละ		84.38		71.88	65.63

จากการวิเคราะห์พบกลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” ทั้งหมด 3 ด้าน โดยเรียงลำดับข้อมูลจากการพบความถี่มากที่สุด คือ ด้านกลวิธีทางศัพท์ พบความถี่ 27 เพลง คิดเป็นร้อยละ 84.38 รองลงมา คือ ด้านการขยายความ พบความถี่ 23 เพลง คิดเป็นร้อยละ 71.88 และที่พบน้อยที่สุด คือ ด้านกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ พบความถี่ 21 เพลง คิดเป็นร้อยละ 65.63

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดความเป็นชายขอบ ของภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554, น. 26-95) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. บริบทด้านภูมิศาสตร์ คือ คนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์ มีแง่มุมความเป็นชายขอบ ที่เหลื่อมซ้อนกัน เนื่องจากมีลักษณะร่วมอยู่ที่ความห่างไกลจากพื้นที่ของวัฒนธรรมและอำนาจศูนย์กลาง

คนชายขอบในเชิงภูมิศาสตร์ คือ กลุ่มคนที่มีถิ่นอาศัยห่างไกลจากศูนย์กลางวัฒนธรรมและจากการปกครองของส่วนกลาง คนกลุ่มนี้ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่แถบชายแดนของประเทศ ผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงหรือชาวชนบท ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ คนชายขอบในด้านภูมิศาสตร์มักได้รับผลกระทบจากความทุรกันดารและห่างไกล ของพื้นที่ อาทิจน ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ความยากลำบากในการรับบริการสาธารณะจากรัฐทั้งด้านสาธารณสุข หรือการศึกษา เป็นต้น

2. บริบทด้านเศรษฐกิจ คือ คนชายขอบในทางเศรษฐกิจได้แก่ คนยากจนทั้งในเมืองและชนบท ผู้ใช้แรงงานคนว่างงาน คนกลุ่มนี้ถูกมองเป็นเพียงปัจจัยการผลิต เป็นแรงงานระดับล่างสุดในระบบการผลิต ใช้แรงงานดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจมีช่องทางการเข้าถึงทรัพยากรและการแบ่งปันผลประโยชน์จากกระบวนการทางเศรษฐกิจน้อย และคนชายขอบเหล่านั้นมักเป็นฝ่ายถูกกระทำ กลายเป็นบุคคลที่ต้องแบกรับความเสี่ยงจากระบบกลไกตลาด และมีโอกาสในการพัฒนาชีวิตน้อยมาก

3. บริบทด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ คนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรมชายขอบ ทางสังคม คือ บุคคลที่มีวิถีชีวิต อุดมการณ์ แบบแผนพฤติกรรมที่แตกต่างหรือยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ ในสังคม ในทางวัฒนธรรม คนชายขอบเป็นกลุ่มคนกลุ่มน้อยในสังคมที่มีวัฒนธรรมประจำกลุ่มหรือวัฒนธรรมย่อย ที่ยังไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการเลือกปฏิบัติ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก (สุริยา สมุทรคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา, 2542, น. 21, อ้างถึงใน ภัทรขวัญ ทองเถาว์, 2554, น. 94-95)

4. บริบททางการศึกษา คือ การศึกษาเป็นหนทางที่จะช่วยให้คนชายขอบก้าวพ้นจากสถานะทางสังคมแบบเดิมไปสู่สถานะทางสังคมที่ดีกว่า เป็นหนทางที่พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มุ่งหวังและมุ่งมั่นที่จะเรียนหนังสือ แต่ก็ไม่ได้เรียนหนังสือตามที่มุ่งหวังทุกคน สาเหตุหลักคือความยากจน ความห่างไกลของพื้นที่ทำให้การศึกษาจากส่วนกลางและบุคลากรทางการศึกษาไปไม่ถึง การเรียนหนังสือจึงเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละครอบครัว โอกาสทางการเรียนจึงไม่เท่าเทียมกัน

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษาของ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2562 น. 180-181) กล่าวถึงกลวิธีทางภาษาในระดับข้อความ (Linguistic Strategies in Discourse) ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ 3 กลวิธี ดังนี้

1. กลวิธีทางศัพท์ (Lexical Strategies)

1.1 การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (Name and Naming) หมายถึง การเรียกชื่อเป็นกลวิธีการใช้คำศัพท์ในการตั้งชื่อเรียกบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันที่จริงก็มีลักษณะเดียวกันกับวิธีการที่ผู้ส่งสารใช้คำศัพท์อ้างอิงหรือกล่าวถึงบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากจะเรียกว่ากลวิธีการอ้างอิง (referencing) ก็ไม่ต่างกันมากนัก เพียงแต่การเรียกชื่อจะเกี่ยวพันกับวิถีปฏิบัติทางสังคมเกี่ยวกับการตั้งชื่อเรียกบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในขณะที่การอ้างอิงเป็นมุมมองที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา หรือจะกล่าวให้เฉพาะมากขึ้นก็คือ เป็นมุมมองด้านการเชื่อมโยงความ ที่เน้นด้านภาษามากกว่าที่จะเน้นไปที่วิถีปฏิบัติทางสังคม

การเรียกชื่อเป็นกลวิธีทางภาษาอีกวิธีหนึ่งที่แสดงให้เห็นมุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงได้เป็นอย่างดี และมักจะเกี่ยวพันกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมเรากุณคนต่างมีชื่อและได้รับการตั้งชื่อตั้งแต่แรก และเราก็ใช้ชื่อนั้นๆ ทำให้เรารู้ว่าเราเป็นใคร และคนอื่นก็แยกเราจากคนอื่นได้ เมื่อเราจะเปลี่ยนชื่อ ซึ่งคนในสังคมไทยปัจจุบันก็นิยมที่จะเปลี่ยนชื่อกัน เมื่อเปลี่ยนชื่อก็เป็นการตั้งชื่อใหม่เช่นกัน ซึ่งแฝงไปด้วยความเชื่อ ความคิดบางอย่างในการตั้งชื่อนั้นด้วย

1.2 การใช้คำกริยา (Verb Forms) หมายถึง โดยปกติคำกริยาเป็นคำที่ใช้แสดงเหตุการณ์ การกระทำ ความคิด ความรู้สึก หรือแสดงสภาพของบุคคล สัตว์ หรือบางสิ่งบางอย่าง สารของประโยคมักแสดงที่คำกริยา อย่างน้อยก็ ทำให้ประโยคเป็นประโยค ในแง่ของการวิเคราะห์ข้อความ การวิเคราะห์การใช้คำกริยา (verbforms) ในที่นี้ หมายถึง การวิเคราะห์การปรากฏของคำกริยาในประโยค ที่ไม่เพียงพิจารณาที่รูปคำกริยาเท่านั้น แต่จะต้องหมายรวมไปถึงคำที่สัมพันธ์กับกริยาดด้วย เช่น คำนาม คำขยาย เพราะมีส่วนในการสื่อความหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์ และสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง หรือหากจะขยายความไปอีกก็คือ เป็นเรื่องโครงสร้าง ในประโยคนั้นเอง เนื่องจากการปรากฏของคำกริยาในประโยคเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงสร้างของประโยค เช่น ประโยคกรรมวาจก (passive voice) ก็จะมีการเรียงลำดับคำกริยาต่างจากประโยคกรตุการก (active voice) ในภาษาที่มีวิภัติปัจจัย หรือภาษาที่มีการเติมหน่วยคำ ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปหน่วยคำกริยาในประโยคเพื่อแสดงกาล (tense)แสดงความสัมพันธ์กับคำนามเพื่อบ่งพจน์ เพศ การกของคำนาม เป็นต้น แต่ในภาษาคำโดดที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลงรูปคำ เช่นในภาษาไทย การเรียงลำดับของคำกริยาและการปรากฏรวมของคำอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กริยาจึงเป็นเรื่องสำคัญ

2. กลวิธีขยายความ (Modification) หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่เป็นส่วนขยาย อาจเป็น คำ วลีหรืออนุพจน์ ถ้าเป็นส่วนขยายนามจะเป็นคำคุณศัพท์ (Adjective) หรืออนุพจน์ขยายนาม ถ้าเป็นส่วนขยายกริยาจะเป็นคำวิเศษณ์ (Adverb) หรืออนุพจน์วิเศษณ์

3. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse - Pragmatics Strategies) การใช้อุปลักษณ์ (Metaphor)

3.1 อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์ (Figurative Metaphor) เป็นการใช้ภาษาเพื่อแสดง ความเปรียบ เปรียบเทียบในลักษณะที่นำเอาสิ่งที่ต่างกัน 2 สิ่งหรือมากกว่าแต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน หรือคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบ โดยใช้คำเชื่อม เปรียบเป็น ซึ่งรวมถึงการใช้ความเปรียบแบบอุปมา เปรียบเหมือน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตัวอย่างการวิเคราะห์

1) เพลงดอกหญ้าในป่าปูน

หัวใจติดดินสวมกางเกงยีนส์เก่าเก่า (1.2)	ใส่เสื้อตัวร่อยเก่าเก่า (1.2)
กอดกระเป๋าใบเดียวติดกาย (1.2)	กราบลาแม่พ่อหลังจากเรียนจบมอปลาย (1.3)
ลาทุ่งดอกคูณไผ่มาอาศัยขายคาป่าปูน (1.1)	เอาแรงเป็นทุนสู้งานเงินเดือนต่ำต่ำ (1.2)
เก็บเงินเข้าเรียนภาคค่ำ (1.3)	ก่อความหวังบนทางเปื้อนฝุ่น (1.2)
สังคมเมืองใหญ่ขาดแคลนน้ำใจเจือจุน (1.2)	ใช้ความอดทนเดิมทุนให้ยืมสู้ไหวทุกวัน (1.2)
อยู่เมืองสวรรค์แต่เป็นคนชั้นติดดิน (1.2)	เป็นผู้รับใช้จนชินหูได้ยินแต่คำสั่งงาน (1.2)
แต่ยังยิ้มได้เพราะใจเหมือนดอกหญ้าบาน (1.2)	ถึงอยู่ในที่ต่ำชั้นแต่ก็บานได้ตลอดเวลา
หัวใจติดดินสวมกางเกงยีนส์เก่าเก่า	ใส่เสื้อตัวร่อยเก่าเก่า
แต่ใจสาวบ่ด้อยราคา	หวังไว้วันหนึ่งเรียนจบชั้นที่เฝ้ารอมา
จะสวมมงกุฎดอกหญ้า (1.3)	ถ่ายรูปปริญญาหวานมาบ้านเรา

จากบทเพลงดอกหญ้าในป่าปูน มีเนื้อหาสะท้อนความเป็นชายขอบ ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา ดังต่อไปนี้

1.1) ความเป็นชายขอบด้านภูมิศาสตร์

“...กราบลาแม่พ่อหลังจากเรียนจบ ม.ปลาย ลาทุ่งดอกคูณไผ่ มาอาศัยขายคาป่าปูน...”

(ดอกหญ้าในป่าปูน ชุดที่ 1 พ.ศ. 2545)

“ลาทุ่งดอกคูณไผ่ มาอาศัยขายคาป่าปูน” สะท้อนความเป็นชายขอบด้านภูมิศาสตร์ กล่าวคือ การเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยจากที่หนึ่ง มาอยู่อีกที่หนึ่ง ซึ่งห่างไกลจากถิ่นกำเนิดของตน คำว่า “ทุ่งดอกคูณ” เป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชนบท เพราะเป็นพันธุ์ไม้ที่นิยมปลูกตามท้องถนนในชนบทต่างๆ นิยมปลูกอย่างมากในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และคำว่า “ป่าปูน” ก็เปรียบได้กับสังคมเมือง ที่มีความเจริญ เต็มไปด้วย ตึก อาคาร และสิ่งปลูกสร้าง

กลวิธีทางศัพท์ด้านการใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (Name and Naming) คำว่า “ทุ่งดอกคูณ” หมายถึงต่างจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่แสดงถึงความเป็นอยู่ที่ห่างไกล แสดงถึงความเป็นชายขอบถึงที่อาศัยอยู่ที่ห่างไกลความเจริญ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

1.2) ความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจ

“...สวมกางเกงยีนส์เก่า ๆ ใส่เสื้อตัวร่อยเก่า ๆ กอดกระเป๋ใบเดียวติดกาย เอาแรงเป็นทุนสู้งานเงินเดือนต่ำ ๆ...”

“เก่า ๆ, ร่อยเก่า ๆ, ใบเดียว, ต่ำ ๆ” สะท้อนถึงความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ ความยากจน ขาดแคลน ไร้ของเก่าที่มี ไร้ของราคาถูก ได้รับเงินเดือนต่ำ ทำงานหนักที่เต็มไปด้วยอุปสรรค

กลวิธีด้านการขยายความ (Modification) ปรากฏการใช้คำขยายในเพลง ดังนี้ “เก่า ๆ, ร่อยเก่า ๆ, ใบเดียว, ต่ำ ๆ” ซึ่งใช้คำคุณศัพท์ (Adjective) ขยายความ คำว่า “เก่า ๆ” ขยายลักษณะของกางเกงยีนส์ที่ สวมใส่ คำว่า “ร่อยเก่า ๆ” ขยายคำว่าเสื้อ และคำว่า “ต่ำ ๆ” ขยายคำว่า เงิน ส่วนคำว่า “ใบเดียว” ขยายคำว่า “กระเป๋” ให้มีความชัดเจนมากขึ้นสิ่งของที่มีอย่างจำกัด สภาพเก่า และเป็นสินค้าที่มีราคาถูกซึ่งบ่งบอกถึงความยากจน และขาดแคลนที่ต้องเข้ามาต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของตนและครอบครัว

“...ก่อนความหวังบนทางเปื้อนฝุ่น...”

“เปื้อนฝุ่น” สะท้อนถึงความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ การต้องทำงานหนักที่เต็มไปด้วยอุปสรรคปัญหาไม่ราบรื่นเพราะเป็นชนชั้นแรงงานที่ต้องทำงานแลกเงิน

กลวิธีด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse – Pragmatics Strategies) ปรากฏการใช้การใช้อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์ (Figurative Metaphor) ในเพลง ดังนี้ “ทางเปื้อนฝุ่น” โดยเปรียบเส้นทางการดำเนินชีวิตในเมืองหลวงของหญิงสาวที่มาจากต่างจังหวัด ว่าเป็นเส้นทางที่ต้องฝ่าอุปสรรคและความยากลำบาก

“...ใช้ความอดทนเติมทุน ให้ยืนสู้ไหวทุกวัน...”

“อดทน, ยืนสู้” สะท้อนความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องใช้ความ อดทน อดกลั้น ในการต่อสู้กับงานหนักของผู้ใช้แรงงาน

กลวิธีทางศัพท์ด้านการใช้คำกริยา (Lexical Strategies) (Verb Forms) ปรากฏการใช้คำกริยาในเพลง ดังนี้ “อดทน, ยืนสู้” โดยใช้คำกริยาที่แสดงถึงความอดทน ต่อสู้กับงานหนัก

“...อยู่เมืองสวรรค์แต่เป็นคนชั้นติดดิน เป็นผู้รับใช้งาน...”

“คนชั้นติดดิน, ผู้รับใช้” สะท้อนความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจ เป็นผู้ใช้แรงงานในเมืองหลวงว่าเป็นเพียงชนชั้นล่าง ทำหน้าที่เป็นเพียงลูกจ้างที่คอยรับฟังคำสั่งจากเจ้านาย

กลวิธีทางศัพท์ด้านการใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (Name and Naming) “คนชั้นติดดิน, ผู้รับใช้” เป็นคำที่มักใช้เรียกแทนคนจน และผู้ใช้แรงงาน

“...แต่ยังยิ้มได้เพราะใจเหมือนดอกหญ้าบาน ถึงอยู่ในที่ต่ำชั้นแต่ก็บานได้ทุกเวลา...”

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

“ใจเหมือนดอกหญ้าบาน” สะท้อนถึงความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจ เปรียบเทียบ หัวใจของหญิงสาวชาวชนบท กับดอกหญ้า ที่เป็นพืชขนาดเล็ก แต่สามารถเกิดและเจริญเติบโตได้ในทุกพื้นที่ ถึงจะเป็นเพียงผู้หญิง ตัวเล็ก ๆ คนหนึ่งท่ามกลางเมืองใหญ่ แต่ก็เป็นคนที่มีชีวิตและจิตใจที่มีความสุข พร้อมจะเจริญก้าวหน้า เหมือนกับดอกหญ้าที่เบ่งบานได้เช่นเดียวกัน

กลวิธีด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse – Pragmatics Strategies) ปรากฏการใช้ อุปมาเชิงภาพพจน์ (Figurative Metaphor) ในเพลง ดังนี้ โดยเปรียบคำว่า “ใจ” อุปมาเหมือนดอกหญ้า ที่เบ่งบาน

1.3) ความเป็นชายขอบด้านการศึกษา

“...กราบลาแม่พ่อหลังจากเรียนจบมอปลาย...”

“เรียนจบมอปลาย” สะท้อนถึงความเป็นชายขอบด้านการศึกษา กล่าวถึงการเข้ามาทำงานในเมืองหลวงหลังจากเรียนจบเพียงชั้น ม.ปลาย

กลวิธีด้านการขยายความ (Modification) ปรากฏการใช้คำขยายความ ในเพลงดังนี้ “เรียนจบมอปลาย” คำว่า “มอปลาย” ขยายคำว่า “เรียนจบ” ซึ่งบอกรูขี้นการศึกษาที่เรียนจบมา

“...เก็บเงินเข้าเรียนภาคค่ำ ก่อความหวังบนทางเพื่อนฝัน...”

“เข้าเรียนภาคค่ำ” สะท้อนถึงความเป็นชายขอบด้านการศึกษา กล่าวถึงการเข้ามาทำงานในเมืองหลวงเพื่อเก็บเงินส่งเสียทางบ้าน และส่งตัวเองเรียนต่อ เพราะการขาดโอกาสทางการศึกษาต่อจึงต้องมาทำงานในเวลาปกติ และเก็บเงินเข้าเรียนภาคค่ำแทนซึ่งนับว่าเป็นการเรียนภาคพิเศษที่สถาบันการศึกษาเปิดให้ทุกคน มีโอกาสได้เข้าเรียนโดยเฉพาะคนทำงาน

กลวิธีด้านการขยายความ (Modification) ปรากฏการใช้คำขยายความ ในเพลงดังนี้ “เข้าเรียนภาคค่ำ” คำว่า “ภาคค่ำ” ขยายคำว่า “เข้าเรียน” เพราะความขาดแคลนทุนทรัพย์ที่ต้องใช้จ่ายในการเรียน จึงต้องทำงาน เพื่อส่งตัวเองเรียนส่งผลให้ต้องเรียนภาคค่ำหลังเลิกงาน

“...หวังไว้วันหนึ่งเรียนจบชั้นที่เฝ้ารอมาร จะสวมมงกุฎดอกหญ้า ถ่ายรูปปริญญาหวานมาบ้านเรา...”

“มงกุฎดอกหญ้า” สะท้อนถึงความเป็นชายขอบด้านการศึกษา กล่าวถึง แม้ว่าจะสำเร็จการศึกษาตามที่มุ่งหวังแล้ว ยังไม่ลืมตนว่าเป็นคนชนบท

กลวิธีด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse – Pragmatics Strategies) ปรากฏการใช้ อุปมาเชิงภาพพจน์ (Figurative Metaphor) ในเพลง ดังนี้ โดยเปรียบคำว่า “มงกุฎดอกหญ้า” อุปมาเหมือนความสำเร็จ ที่แลกมาด้วยความอดทน และเพียรพยายาม และเป็นเครื่องยืนยันว่าตนเองมาจากรากหญ้า

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” จากบทเพลงจำนวน 32 เพลง พบเนื้อหาความเป็นชายขอบมากที่สุด 2 ด้านเท่ากัน คือ ความเป็นชายขอบในบริบทด้านภูมิศาสตร์ และความเป็นชายขอบในบริบทด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากบทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย” ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้นสะท้อนถึงชาวชนบทที่เข้ามา

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ทำงานในเมืองหลวงต้องห่างจากถิ่นฐานบ้านเกิดของตนที่อยู่ต่างจังหวัด สอดคล้องกับ ศานติ ภักดีคำ (2550, อ้างอิงใน ปฐม พงษ์ สุขเล็ก, 2561, น. 26) กล่าวถึง คนชายขอบที่เป็นคนไทยว่า “มักเป็นบุคคลที่อยู่ต่างจังหวัด อยู่ไกลศูนย์กลางอำนาจการปกครอง หรือมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมเมืองหลวงถือเป็นวัฒนธรรมที่ด้อยกว่า” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ เจษฎากร แซ่ลิ่ม (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ความเป็นชายขอบที่ปรากฏ ในนวนิยายเรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อ บุญรอด ของโศภิต โดยมุ่งศึกษาตัวละครบุญรอดเป็นสำคัญ กล่าวถึงปัจจัยสำคัญของตัวละครชายขอบ คือ ตัวละครชายขอบส่วนใหญ่ มักเกิดมาในครอบครัวที่ยากจน อาศัยอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อความสะดวกและห่างไกลความเจริญ การช่วยเหลือ และการพัฒนาจากภาครัฐ เข้าไม่ถึงทำให้คุณภาพชีวิตของตัวละครตกต่ำ และความเป็นชายขอบในบริบทด้านเศรษฐกิจนั้น เนื่องจากบทเพลงที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา มีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการทำงานใช้แรงงานของหนุ่มสาว ชาวต่างจังหวัดที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวง ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554) กล่าวถึง คนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ ได้แก่ คนยากจนทั้งในเมืองและชนบท ผู้ใช้แรงงาน คนว่างงาน คนกลุ่มนี้ถูกมองเป็นเพียงปัจจัยการผลิต เป็นแรงงานระดับล่างสุดในระบบการผลิตใช้แรงงานดิ้นรน เพื่อความอยู่รอด ไม่มีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจมีช่องทางการเข้าถึงทรัพยากร และการแบ่งปันผลประโยชน์จาก กระบวนการทางเศรษฐกิจน้อย และคนชายขอบเหล่านั้นมักเป็นฝ่ายถูกกระทำ กลายเป็นบุคคลที่ต้องแบกรับความเสี่ยงจาก ระบบกลไกตลาด และมีโอกาสในการพัฒนาชีวิตน้อยมากคนยากจนที่ไร้ทักษะฝีมือมีคุณภาพชีวิตต่ำ รองลงมา คือ ความเป็นชายขอบในบริบทด้านการศึกษา และที่พบน้อยที่สุด คือ ความเป็นชายขอบในบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรมตามลำดับ

2. กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบในบทเพลงลูกทุ่ง ของ “ต่าย อรทัย” จากบทเพลง จำนวน 32 เพลง ปรากฏกลวิธีทางภาษา ทั้งหมด 3 ด้าน โดยกลวิธีทางภาษาที่พบมากที่สุด คือ ด้านกลวิธีทางศัพท์ เนื่องจากบทเพลงลูกทุ่งของ “ต่าย อรทัย” ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้น พบการใช้ชื่อและการเรียกชื่อ แทนตัวบุคคล และอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น สาวบ้านนา, สาวบ้านไกล, สาวโรงงาน, ฟุ้งดอกคูณ เป็นต้น รวมไปถึงการใช้คำกริยา ที่บ่งบอกถึงการทำงานหนัก และต้องต่อสู้ ดิ้นรนในการใช้ชีวิตในเมืองหลวงของคนต่างจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปุณณญา ศิวนิพัทธ์ (2564) ได้ศึกษาวิเคราะห์ กลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่น ในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสาน ข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษามาจากเอกสารและสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ได้แก่ เอกสารที่หน่วยงานราชการเรียบเรียงขึ้น เอกสารทางประวัติศาสตร์ และเอกสาร ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ความเป็นอื่น (Otherness Ideology) และแนวคิดกลวิธีทาง ภาษา (Linguistic Strategies) มาเป็นแนวทางศึกษา ผลการวิจัยพบว่าตัวบทวาทกรรมได้ถ่ายทอดอุดมการณ์ ความเป็นอื่น ซึ่งประกอบด้วย ชุดความคิดย่อย 2 ชุดด้วยกัน ได้แก่ การสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ และการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์หรือชุดความคิดดังกล่าว 2 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้ คำศัพท์เพื่อสื่อชุดความคิดการสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ 3 ลักษณะคือ การใช้คำเรียกชื่อมณฑลและชื่อ กลุ่มชาติพันธุ์ตามความเข้าใจแต่เดิม การใช้คำจำแนกประเภทกลุ่มชน และการใช้คำแสดงสภาพหรือสถานะในคำเรียกชื่อกลุ่ม ชาติพันธุ์ และ 2) การใช้คำเรียกขานเพื่อสื่อชุดความคิดการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกัน 2 ลักษณะคือ การเหยียดชาติพันธุ์และการดูหมิ่นทางฐานะสังคม ทั้งนี้ การใช้กลวิธีทางภาษาในการสร้างวาทกรรมนับเป็นการใช้ภาษาในฐานะ เครื่องมือในการสื่อชุดความคิดหรืออุดมการณ์ที่จะเอื้อต่อผู้สร้างวาทกรรมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย ทำให้เราเข้าใจถึงชุดความคิด ความเชื่อ และเกิดการสั่งสมอุดมการณ์จนเกิดเป็นวิถีปฏิบัติทางสังคมในเรื่องการมอง คนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มของตนเป็น “คนอื่น” ตั้งแต่ในอดีตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนรองลงมา คือ ด้านกลวิธีทางขยาย ความ และที่พบน้อยที่สุด คือ ด้านกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรศึกษากลวิธีทางภาษาที่สะท้อนความเป็นชายขอบ ที่ปรากฏในบทเพลงของผู้แต่ง หรือศิลปิน ท่านอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจถึง ความหมายของบทเพลงที่ศิลปิน นำมาถ่ายทอดผ่านการขับร้อง เพื่อให้ผู้ฟังได้รับ ความสุนทรีย์ และเข้าใจกลวิธีทางภาษาที่ใช้ ตลอดจนมองเห็นภาพความเป็นชายขอบที่ปรากฏในเพลง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาความเป็นชายขอบ ในด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปิน “ต่าย อรทัย”

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะการควบคุมดูแลจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาติา เจียพงษ์ ท่านคอยให้คำปรึกษาชี้แนะจนผู้วิจัยสามารถดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จ และที่ขาดไม่ได้คือคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ข้าพเจ้า จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา แสงทอง. (2540). เพลงปฏีพาทย์: วัฒนธรรมดนตรี และภาพสะท้อนสังคมของชาวดำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. สวรรค์วิถีการพิมพ์.
- จันทิมา อังคณิกิจ. (2562). การวิเคราะห์ข้อความ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจษฎากร แซ่ลิ้ม. (2562). ความเป็นชายขอบของบุตรอดิโนนวนิยาย เรื่อง “ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุตรอดิ” ของโบทัน. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยราไพพรรณี. 3(1), 45 - 65.
- ต่าย อรทัย จาก ลูกทุ่งสาวล้านตลับ สู่ ดอกหญ้าบ้านนา ร้อยล้านวิว. (2562, 23 พฤษภาคม). <https://www.thaiticketmajor.com/variety/ent/11452/>
- ปฐมพงษ์ สุขเล็ก. (2561). ทศนะความเป็นอื่นในวรรณคดีนิราศสมัยรัตนโกสินทร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร). ThaiLis. https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=94&ReclId=10412&obj_id=94589&showmenu=no
- ปทุมญา ศิวนิพนธ์. (2564). กลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ปรัชญาดุขบัณฑิตสาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ภัทรขวัญ ทองเถาว์. (2554). ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน (ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยลัยศรีนครินทรวิโรฒ). ACM-Thesis. <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/3868>
- สำนักงานคณะกรรมการด้านวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2532). กังสดารเพลงลูกทุ่งไทย. อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- หลาน เฉียว. (2567). “กลวิธีทางภาษาที่นำเสนอภาพแทนผู้หญิงในนวนิยายรางวัลชมเชย พ.ศ. 2563 - 2566”. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. 4, 261.
- เอี่ยมพร รักษาวงศ์. (2552). ศึกษาบทเพลง พร ภิรมย์ (ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยลัยศรีนครินทรวิโรฒ). http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Ethno/Aeuimporn_R.pdf